

BASINA VE KAMUOYUNA

29 MAYIS 2002

Ülkemizin doğal, kültürel, tarihsel zenginliklerini yok edecek bir tehdit, Maden Yasa Tasarısı” adı altında şu anda TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu’nda görüşülmektedir. “**Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı**” adı ile gündeme gelen yasa değişiklikleri kamuoyundan adeta kaçınılarak ülkemizi yeni bir “oldu, bitti” vâkâsı ile karşı karşıya getirmeye yöneliktir. Şimdiye dek 4 ayrı versiyonuna ulaşabildiğimiz yasa tasarısının her yeni versiyonu ülkemizin doğal ve beşeri varlıklarının yağmalanmasında yeni bir cüretin adımlarını taşımaktadır. Zira;

Yasa yapma tekniği açısından da bir skandal olan yasa tasarısı, 3213 sayılı Maden Kanunu dışında,

- **2872 sayılı Çevre Kanunu,**
- **2873 sayılı Milli Parklar Kanunu,**
- **2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu,**
- **6831 sayılı Orman Kanunu,**
- **3621 sayılı Kıyı Kanunu,**
- **4122 sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Kanunu,**
- **4342 sayılı Mera Kanunu,**
- **3573 sayılı Zeytinciliğin Korunması Hakkında Kanun**
- **2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve**

Görevleri Hakkında Kanun’da da değişiklikler öngörmektedir. Her türden ve her ölçekte koruma tedbirini madenciliğin önünde engel olarak gören yasayı hazırlayan zihniyet, madencilik sektörünün geliştirilmesi söylemiyle söz konusu yasalar ile sınırlı da olsa korunan tarım topraklarımızı, mera alanlarımızı, ormanlarımızı, milli parklarımızı, tabiat parklarımızı, doğal anıtlarımızı, sit alanlarımızı, ağaçlandırma alanlarımızı, kıyılarımızı, sulak alanlarımızı, su havzalarımızı, turizm bölgelerimizi alelade madencilik faaliyet sahası olarak kabul ederek bütün bu değerlerimizi büyük bir talan ve tahribata açık hale getirmek gayesindedir.

Maden Kanununda yapılmak istenilen değişiklikler irdelendiğinde, öncelikle değişikliğin ruhunu, daha önce önemli tartışmalara konu olan Endüstri Bölgeleri Kanun Tasarısının oluşturduğu görülmektedir. Bahse konu Endüstri Bölgeleri tasarısı Yabancı Sermaye Derneği (YASED) tarafından hazırlanan tasarıdır. Şubat 2001 başlarında tartışmaya açılan tasarı önemli değişikliklere uğrayarak, YASED’in beklentilerinin çok uzağında kanunlaşmış ve yürürlüğe girmiştir. Nitekim YASED, Endüstri Bölgeleri Kanununu yabancı sermaye çekmekte yetersiz bulduğunu açıklamıştır. Maden Kanunundaki değişiklikle ilgili aşağıda detaylı olarak irdelenecek tasarı hakkında YASED görüş beyan etmekten kaçınmakta ve sessizce gelişmeleri beklemektedir. İlk tecrübeden sonra bu sessizlik tasarıya destek anlamını taşımaktadır.

Jeolojik süreçlerle milyonlarca yılda oluşmuş olan madenlerimiz doğaları gereği, hiçbir topluluk sınıf ya da katmanın emeği ya da sermayesi karşılığı üretilmemiş olması nedeniyle hiç kimsenin herhangi bir gerekçe ile sahiplenme ve istismar etme hakkı iddia edemeyeceği ortak kamusal varlıklarımızdır. Dolayısıyla bu kaynaklar üzerindeki tasarruf hakkı kamusaldır ve ancak toplumsal çıkarlar amacıyla değerlendirilebilir.

Ülkemizin jeolojik özellikleri küçük- orta rezervli ancak çok çeşitli maden yataklarının oluşmasına olanak tanımaktadır. Ayrıca dünyadaki bor, mermer, trona, krom, manyezit,

zeolit, pomza, kil, sölestin ve toryum gibi rezervlerinin önemli bölümü ülkemizde bulunmaktadır. Yaklaşık 8000 yıllık madencilik geçmişi olan ülkemizde, maden aranması, bulunması ve işletilmesi artık daha da zorlaşmaktadır. Bu anlamda madencilik çalışmaları artan ölçüde bilgi, yatırım, teknoloji, koordinasyon gerektirmekte ve yatırım riski taşımaktadır. Bu durum madenlerin “kremasını” yiyen, karı azamileştirmek için işin kolayına kaçan “özel girişimci”lerin yerine, “ülke çıkarları” ve “kamu yararı”ni gözeten “kamu girişimciliği”ni akılcı kılmaktadır.

Halen Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülen yasa tasarısı ise, yukarıda sayılan koruma tedbirlerini bir çırpıda hükümsüzleştirerek, ve sektörün teşvik edilmesi söylemiyle yerli ve daha çok yabancı sermayenin istismarına sunarak maden sahalarımızın süratle üretime açılmasını öngörmektedir. Tasarı dikkatle incelendiğinde, asıl teşvik edilenin de asıl katma değer üretimi açısından önem taşıyan uç-ürün üretiminin değil, yoğun ve ucuz işgücüne dayanan düşük katma değerli ham cevher ihracının olduğu anlaşılmaktadır. Kontrolsüz ve aşırı üretimin neden olacağı fiyat dalgalanmaları özellikle dış pazarlarda satılan ya da uluslararası tekellerin alıcısı olduğu madenler için adeta yağma anlamı taşıyacaktır.

“Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı”nın maden üretiminde öngördüğü teşvikler özellikle yabancı sermaye açısından, hiç bir vergi vermeden ham cevherin ucuz maliyetle yurt dışına çıkarılmasını sağlayacak niteliktedir. Ara ve uç-ürün üretimi sürecine sokulmadan Anadolu’nun damarlarından koparılıp gemilerle yangından mal kaçırarcasına yıllarca “Bati”ya sevk edilen maden zenginliklerimizden artık neredeyse söz edemiyoruz. Yeraltı kaynaklarımızın hammadde olarak satılması açık bir yağmadır. Bu hammaddelerin ara-ürün ve uç-ürün olarak üretimi istihdam, katma değer, ülke ve toplum çıkarı açısından gereklidir.

Tasarı ile ham cevher satışı özendirildiği için ülkemizin teknolojik yeteneklerinin gelişmesinin de önü kesilmektedir. Bilindiği üzere, yabancı sermaye sadece ucuz hammadde peşinde koşmakta, ülkemize teknoloji transferi gerektiren yatırımlardan uzak durmaktadır. Bor ve ferrokrom tesisleri örneklerinde görüldüğü gibi yabancı firmalar sadece hammadde temini ile ilgilenmektedir. Oysa bir ülkenin teknolojik yeteneklerinin gelişmesinin ilgili sektörün hem kapsam açısından hem de ölçek açısından planlı bir şekilde ele alınmasını gerektirmektedir. Bu da arama faaliyetlerinden başlamak üzere, uç-ürünün piyasaya sunulmasına kadar madencilik, kimya ve metalurji faaliyetlerinin bir bütünsellik içerisinde tüm süreçlerin uzman kamu kuruluşları eliyle gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Bu alanda kurulmuş kamu işletmeleri ülkemizin gereksinmelerine yanıt verecek birikim ve yetkinliktedir. İşçilerin, sigortasız ve sendikasıız boğaz tokluğuna çalıştırıldığı küçük özel işletmeler yerine sendikalı, grevli, toplu sözleşmeli çalışma ilişkilerinin görece korunduğu kamu kuruluşları “kamu yararı”nın kısmen gerçekleşmesinde savunulabilir olmaktadır. Ayrıca ham cevher satışının yasaklanması esas kabul edilip, satılmasının istisna ve Bakanlar Kurulu kararına tabi kılınması, buna paralel olarak, içerde üretilen madene dayalı ya da ithal madene dayalı sanayi üretimleri teşvik edilmelidir. Madenlerde öncelikle ciddi bir rezerv tespiti yapılmalıdır. Sanayi Master Planı geliştirilmeli ve bu plan dahilinde madenlerin kontrollü bir şekilde üretilip, işlenmesi sağlanmalıdır.

Madencilik sektörü büyük önem taşıdığından MTA, Etibank TKİ, TTK, TDCİ, KBİ gibi kamu kurumları güçlendirilmelidir. MTA Genel Müdürlüğü reorganize edilerek, 1986 yılından bu yana yürütülen KİT’lerin tasfiyesi sürecine son verilmelidir. Bu süreç, son yıllarda oldukça yıkıcı hale gelmiş, KİT’ler bilinçli bir şekilde, adeta devletin ve toplumun kurtulmak istediği kambur haline dönüştürülmüştür. Toplumun malı olan tesislerin siyasi ve

bürokratik kadrolar tarafından, sırf özelleştirmenin alt yapısını oluşturmak adına bile bile zarara sürüklenmesi hiçbir şekilde iyi niyetle izah edilemez. Tasfiyeci mantık tasarının hazırlanmasında kendisini hissettirmektedir.

Bütün bu boyutları ile değerlendirildiğinde Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ucuz ve bol maden üretimi; ama yerli ve daha çok yabancı sermayenin istismarından ibaret bir maden üretimi hedeflemekte bunun bedeli olarak da bütün ekolojik, kültürel ve tarihi zenginliklerimizi azami kâr peşinde koşan madencilik sermayesinin insafına terk etmektedir.

Bizler, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'ne bağlı ve söz konusu yasa tasarısı ile doğrudan ilgili 6 farklı meslek disiplini temsil eden Odalar olarak, **Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı'nın acilen komisyondan geri çekilmesini; bilim ve meslek çevrelerinin önerileri doğrultusunda ve kamu yararı ekseninde yeniden ele alınmasını talep ediyoruz. Bu yönde bir adım olarak hazırladığımız değerlendirme raporunu kamuoyunun bilgisine sunuyoruz.**

Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ülkemizin geleceği için bir tehdittir. İlgili tüm çevreleri duyarlı olmaya ve ülkemizin doğal ve beşeri zenginliklerine sahip çıkmaya çağırıyoruz.

**TMMOB Çevre Mühendisleri Odası
TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası
TMMOB Kimya Mühendisleri Odası**

**TMMOB Metalurji Mühendisleri Odası
TMMOB Orman Mühendisleri Odası
TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası**